

Тетяна ШВЕЦЬ,
orcid.org/0000-0002-9713-7817
кандидат педагогічних наук,
заступник директора з науково-методичної роботи
Приватної школи «Афіни»
(Київ, Україна) taniteshvets@gmail.com

МОДЕЛІ ДИДАКТИЧНОГО ТЬЮТОРИНГУ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

У статті проаналізовані зарубіжні моделі впровадження дидактичного тьюторингу у закладах середньої освіти. Автор надає характеристику дидактичного тьюторингу у країнах Європи та США. У статті використані наступні методи дослідження: вивчення, аналіз та узагальнення науково-педагогічних джерел з метою висвітлення особливостей впровадження дидактичного тьюторингу в закладах середньої освіти.

Автором досліджено різні типи дидактичного тьюторингу, що впроваджуються у зарубіжних країнах у системі середньої освіти, а саме: академічна підтримка, онлайн тьюторинг, шкільне консультування та тьюторинг ровесників. Проаналізовано сутність кожного різновиду та специфіку їх впровадження, зазначені напрями діяльності тьютора в контексті академічної підтримки тьютором підопічних, що реалізується завдяки проведеному індивідуальних та групових тьюторіалів.

У статті розглянуті особливості організації індивідуальних тьюторіалів, коли увага тьютора зосереджена на одному учні, його інтересах та потребах, та тьюторіалів у малих групах, де метою тьютора є також навчання учнів вмінню співпрацювати і допомога в інтеграції учнів до шкільного середовища. Також описані особливості дидактичного тьюторингу в школах Польщі, що відрізняє його від інших практик зарубіжних країн, як особливий вид підтримки освітніх спрямувань учнів.

Автором на основі аналізу наукової літератури та практик зауважено, що усі типи дидактичного тьюторингу спираються на принцип індивідуалізації, тьюторинг спрямований на підтримку учнів у досягненні їх цілей у навчанні, утриманні мотивації, допомогу у розпізнаванні своїх можливостей, здібностей та розвитку потенціалу.

У статті автором зроблено висновок, що тьютори у дидактичному тьюторингу останнім часом спрямовують увагу не лише на академічну успішність учнів, а й на розвиток в них соціальних та особистісних компетенцій: критичного мислення, комунікативних навичок, толерантності та здатності учнів до самовизначення.

Ключові слова: дидактичний тьюторинг, академічна підтримка, онлайн тьюторинг, шкільне консультування, тьюторинг ровесників.

Tetiana SHVETS,
orcid.org/0000-0002-9713-7817
Candidate of Pedagogical Sciences,
Deputy Director for Scientific and Methodological
Work of the Private School "Athens"
(Kyiv, Ukraine) taniteshvets@gmail.com

MODELS OF DIDACTIC TUTORING IN SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS ABROAD

The article analyzes foreign models of introduction of didactic tutoring in secondary education institutions. The author characterizes didactic tutoring in Europe and the USA. The article uses the following research methods: studying, analysis and generalization of scientific and pedagogical sources in order to cover the features of the introduction of didactic tutoring in secondary education institutions.

The author investigates different types of didactic tutoring, which are implemented in foreign countries in the secondary education system, namely: academic support, online tutoring, school counseling and peer tutoring. The essence of each variety and the specifics of their implementation, the directions of activity of the tutor in the context of academic support of the students, which are implemented by conducting individual and group tutorials, are analyzed.

The article deals with the peculiarities of the organization of individual tutorials, when the attention of the tutor is focused on one student, their interests and needs, and tutorials in small groups, where the purpose of the tutor is also to teach students the ability to cooperate and assist in the integration of students into the school environment. The features of didactic tutoring in Polish schools are also described, which distinguishes it from other practices of foreign countries as a special kind of support for students' educational orientation.

On the basis of the analysis of scientific literature and practices, it is noted that all types of didactic tutoring are based on the principle of individualization, tutoring aimed at supporting students in achieving their goals in learning, maintaining motivation, assistance in recognizing their capabilities, talents and potential.

The article concludes that the tutors in the didactic tutoring have been focusing not only on the academic performance of students recently, but also on the development of social and personal competences of the students: critical thinking, communicative skills, tolerance and capability of self-determination.

Key words: didactic tutoring, academic support, online tutoring, school counseling, peer tutoring.

Постановка проблеми. У системі вітчизняної освіти в умовах реформування змінюються пріоритети та цінності, що заявлені у Концепції нової школи (2016 р.) та Законі України «Про освіту» (2017 р.). Перш за все, актуалізується завдання з розвитку в учнів навичок самостійного мислення та самостійної діяльності. Отже, основною метою освітнього процесу стає не лише засвоєння певної суми знань, а оволодіння вмінням самостійно вчитися. Відповідно, такий підхід вимагає організацію особистісно-орієнтованого освітнього процесу, надання учням можливостей побудови індивідуальних освітніх та життєвих траєкторій. Педагоги у своїй практиці починають спиратися на такі педагогічні технології, які уможливають організацію індивідуалізованого навчання. У всьому світі загально визнаною технологією реалізації індивідуалізації навчання є тьюторська технологія, адже вона стимулює активність, ініціативність та самостійність учнів, спрямованість на прояви індивідуальності, врахування індивідуальних потреб, цінностей, інтересів, здібностей учнів. Основним завданням вчителів стає створення умов для формування ключових компетентностей учнів, діалогічних взаємовідносин на основі педагогіки партнерства. Саме у такому контексті виникла та розвивалася тьюторська технологія, коли учень за допомогою тьютора виявляє свій освітній інтерес, засвоює власну індивідуальність у взаємодії з тьютором та формує власну освітню траєкторію.

Аналіз досліджень. Питання тьюторингу давно цікавлять вчених. Так проблема впровадження тьюторингу у закладах загальної середньої освіти висвітлена у працях: М. Альохіна – досліджено модель тьюторингу у початковій школі; А. Бойко, Н. Дем'яненко – опрацьовані теоретичні та практичні засади впровадження тьюторингу у закладах вищої освіти; О. Іваніцької – досліджено впровадження тьюторингу у вищих закладах освіти Німеччині; М. Іващенко, Т. Койчевої, В. Кухаренка – наукові праці присвячені впровадженню тьюторингу у дистанційному навчанні вищих закладів освіти; К. Осадчей – опрацьовано проблему підготовки студентів до діяльності тьютора.

Зарубіжні дослідники: Д. Вуд (D. Wood), К. Топпінг (K. Topping), М. Брей (M. Bray), Д. Палфрейман

(D. Palfreyman), В. Мор (W. G. Moore), Е. О'Брайнт (E. Q. O'Briant) – вивчають тьюторинг в закладах освіти Великої Британії та США; А. Бжежинська (A. Brzezińska), М. Будзинський (M. Budzyński), А. Сарнат-Частко (A. Sarnat-Ciastko), К. Чайкі-Хелмінська (K. Czayka-Chełmińska) – автори праць, що досліджують тьюторингу у школах Польщі.

Напрямок нашого наукового інтересу обумовлений тим, що відсутні дослідження окремих видів тьюторингу, зокрема дидактичного (академічного) тьюторингу.

Метою статті є аналіз прикладів та характеристика дидактичного тьюторингу, що реалізується у зарубіжних країнах у закладах середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових праць, присвячених проблемі тьюторингу, а також практик, що реалізуються в школах, дозволяє зробити висновки про все більше поширення цієї педагогічної технології, яка підлаштовується під запити суспільства, змінюється, і не лише не втрачає своєї актуальності, а, навпаки, стає пріоритетним напрямом модернізації освіти завдяки світовим тенденціям індивідуалізації навчання. Вивчення науково-педагогічної літератури, нормативної бази в сфері освіти зарубіжних країн, дає можливість виокремити спільне у моделях тьюторингу. Спільним є те, що тьюторинг ґрунтується на засадах індивідуалізації та персоналізації, спрямований на підтримку здатності самостійно вчитися, мислити та діяти. У багатьох країнах визначення поняття «тьюторинг» схоже за сутністю та є процесом підтримки тьютором учня у вмінні самостійно вчитися, у розкритті потенціалу, а також особливим способом організована педагогічна діяльність, що спирається на суб'єкт-суб'єктні взаємовідносини (Швець, 2022). Тьютор – це той, хто допомагає учню у досягненні цілей, як навчальних, так й особистих. На сьогодні у закладах загальної середньої освіти зарубіжних країн існує кілька найпоширеніших типів тьюторингу: дидактичний тьюторинг, тьюторинг ровесників; онлайн тьюторинг; сімейний тьюторинг; виховний тьюторинг; розвивальний тьюторинг; мистецький тьюторинг; тьюторинг для обдарованих учнів.

Визначення моделей тьюторингу залежить від місця (шкільний, у закладах вищої освіти, поза-

шкільний, домашній); від мети (дидактичний чи академічний, розвивальний, виховний, мистецький; від особи (ровесників, сімейний, педагогічний). Ми розглядаємо тьюторинг у системі середньої освіти, згідно чого можемо дотримуватися терміну «шкільний тьюторинг», що відповідає критерію за місцем реалізації. Відповідно до мети, будемо розглядати тьюторинг дидактичний.

Дидактичний тьюторинг здійснюється у школі як допомога у навчанні, причому тьютором може бути як вчитель школи, так і запрошений фахівець, для допомоги в опануванні певних тем з навчальних програм, для подолання труднощів у навчанні, для підготовки до іспитів, для поглиблення знань з певного предмету, для підготовки до конкурсів тощо. Досвід найму приватних тьюторів в школу існує в США та Великій Британії і підтримується на державному рівні. Досить поширеною є практика академічної підтримки обдарованих учнів, особливо в США, де тьютор надає консультації учню з певної теми чи галузі знань (O'Briant, Erin Quinn. *Be a Great Tutor: the inspiring guide to tutoring all ages*, 2011).

В школі академічна підтримка зосереджена на моніторингу успішності учнів, наданні їм зворотного зв'язку та порад щодо покращення успішності та відслідковування академічного прогресу. Увага тьютора зосереджена більшою мірою на навчальній діяльності підопічного. Однак, однією з вимог тьюторської діяльності є налагодження довірливих, сповнених взаємоповаги взаємовідносин між тьютором та учнем, що впливає на учнів, які отримують досвід індивідуального спілкування з дорослим на основі діалогу. Одним з прикладів академічної індивідуальної підтримки може бути програма Academic Support (Академічна підтримка) у США (District Policy Exemplar: Academic Support), у якій тьютори надають персональну підтримку учням з метою покращення їх академічної успішності. Окрім тьюторської програми існує також її більш розширена версія – менторська програма, яка зосереджена на підвищенні рівня мотивації учнів. Складовими даного типу тьюторингу є не лише сприяння успішності учнів, а також зміни в їх поведінці: розвиток наполегливості, вмотивованості, підвищення власної самооцінки, розвиток вміння вчитися, відповідально ставитися до власної освіти та спрямовувати свої життєві цілі у майбутнє (Peterson et al., 2014).

Групова академічна тьюторська підтримка зосереджена на допомозі учням відчути, що їх розуміють і цінують як особистість, організації взаємонавчання та спільного навчання в групі, допомога в інтеграції до шкільного середовища.

Тьюторіали відбуваються у малих групах. Роль тьютора передбачає надання порад та підтримки учням в рамках програми навчання, а також аналіз їх академічного прогресу. Тьютор надає рекомендації щодо опанування методик вміння вчитися, з питань емоційного здоров'я та добробуту; розвитку комунікативних навичок; вмінню розробляти плани для досягнення цілей; поради щодо вибору предметів, а також напрямів подальшого навчання. Тьютор має структуровану програму відповідно до вимог школи для підтримки академічної успішності учнів. В школах країн Європи та США дидактичний тьюторинг координується шкільною адміністрацією, інтегрований в систему освітнього процесу закладу освіти та узгоджений з інтересами, потребами та навчальними цілями учнів старших класів. Тьютор призначається учням старших класів на один рік (Effective Personal Tutoring, 2018: 32).

За результатами нашого дослідження «Тьюторинг в польських школах», реалізованого завдяки гранту міжнародної мобільності від House of Europe у 2020 р., на основі аналізу Статутів шкіл, які впроваджують тьюторинг, було проаналізовано типи дидактичного тьюторингу, які реалізуються в закладах середньої освіти Польщі. У Республіці Польща дидактичний тьюторинг має кілька специфічних елементів:

- інтереси підопічного та тьютора повинні співпадати, якщо учень цікавиться історією, то тьютор так само, і цей інтерес їх об'єднує;
- мета тьюторингу з'являється на початку співпраці (підготовка до конкурсу, олімпіади, екзамену, захисту наукового дослідження, підготовці тексту чи експерименту);
- дидактичний тьюторинг — це не репетиторство, не передача знань, а скоріш зосередження на тому, аби підопічний навчився мислити самостійно;
- тьютор повинен бути відкритим та гнучким – є план тьюторингу, але, якщо з'являються нові інтереси, бути здатним підтримати їх, адже головне, щоб співпраця вела вперед;
- важливою задачею тьютора є підтримка у підопічного задоволення від занять наукою, інтелектуальною працею, що є одним з чинників життєвого успіху;
- окрім розвитку наукової діяльності, тьютор повинен також дбати про розвиток характеру підопічного.

У дидактичному тьюторингу (Poradnik tutora szkolnego, 2018) в Польщі формальна програма зазвичай не використовується, а сферу діяльності (за власними інтересами), як й мету (на початку) – визначає учень. Досить поширеним є тьюторська

підтримка при підготовці учня до наукової діяльності (участь у наукових, дослідницьких конкурсах), до участі в олімпіадах, поглиблення знань у цікавій для учня сфері — природничій, лінгвістичній, технічній, суспільній (не передбачається участь в конкурсах, лише допомога тьютора в розвитку знань та вмінь в одній з сфер).

Наступний тип дидактичного тьюторингу це онлайн тьюторинг, який є широко застосованим у Великобританії та США, адже саме в цих країнах дистанційне та змішане навчання має найдовшу історію. Онлайн тьюторинг представлений приватним тьюторингом (найманий фахівець) та академічним, коли тьютором виступає вчитель школи (Effective Practices for Online Tutoring, 2019).

Усі ролі онлайн-тьютора можна об'єднати у три категорії: академічну, соціальну та організаційну. Найважливішою є академічна роль тьютора – заохочення та залучення учасників до дискусій, до вирішення проблемних навчальних, а також життєвих питань, що сприяє зростанню їх зацікавленості у навчанні. Соціальна роль передбачає створення дружнього та комфортного соціального середовища, в якому учасники відчують, що вони здатні навчатися. Організаційні ролі тьютора спрямовані на складання розкладу та проведення консультацій, роз'яснення процедур, норм та правил, складання планів. Онлайн тьюторська підтримка хоча і не може цілком замінити живе спілкування, але, завдяки добре організованим та спланованим регулярним зустрічам тьютора з підопічними – тьюторіалам, постійному зворотному зв'язку, здатна покращити вмотивованість до навчання.

Звернемо увагу на особливий вид академічної підтримки – шкільне консультування, яка офіційно не називається тьюторингом, але має багато спільних характеристик, адже метою такої підтримки є розвиток навичок вміння вчитися. Термін «school-counselling and guidance» означає процес надання допомоги підліткам у самопізнанні та пізнанні довкілля з метою підтримки її успішного навчання, розвитку здібностей та у виборі професії (Алексєєнко, 2017: 35).

У системі середньої освіти США до сфери обов'язків консультантів-радників входить: консультування з психологічних питань, допомога у виборі майбутнього освітнього шляху, консультування з питань міжособистісної комунікації, консультування з питань перешкод у навчанні,

координація різних шкільних програми, що спрямовані на підтримку учнів (соціально-педагогічні, психологічні, кар'єрні, юридичні тощо) (School counseling, a best practices report Prepared for Utah Leading through Effective, Actionable, and Dynamic Education, 2019). Крім того консультанти-радники допомагають учням ставити цілі для досягнення академічних результатів, вирішувати особисті проблеми, які заважають успішному навчанню, покращити соціальні навички, виявити інтереси, сильні сторони, здібності. Шкільні радники працюють індивідуально та з невеликими групами (Hipolito-Delgado, 2021: 6).

У скандинавських країнах консультанти виконують дві основні функції: академічне консультування в сфері освіти, що передбачає розвиток навчальних навичок, консультування з питань труднощів у набутті освіти та кар'єрне консультування, тобто профорієнтаційне.

Продовжуючи аналіз дидактичного тьюторингу, розглянемо ще один з його типів – тьюторинг ровесників, який поширений в США, Великобританії, Німеччині, зрідка зустрічається в Польщі. Тьюторинг ровесників працює через співпрацю (кооперацію), коли учні у невеликих групах вчать знаходити спільну мову, бути толерантними, комунікувати, допомагати тощо. За визначенням Н. Фальчиков (Falchikov, 2002: 16), у таких випадках тьютори розглядаються як фасилітатори, які допомагають своїм тьюторантам опрацювати навчальний матеріал, заохочуючи до самостійного мислення, що впливає на покращення їх успішності та особистого розвитку.

Висновки. Отже, дидактичний тьюторинг може бути представлений кількома типами: академічна підтримка в оффлайн форматі та онлайн, як шкільна послуга, так і приватна, як шкільний консалтинг та тьюторинг ровесників і може відбуватися як індивідуально, так і в малих групах. Між різними типами тьюторингу може існувати часткове збігання щодо місця проведення, розміру пар/груп та методик проведення. Основним у дидактичному тьюторингу є спрямованість на досягнення академічної успішності учнів, подолання перешкод у навчанні, допомога у поглибленні знань в певній предметній галузі. Останнім часом дидактичний тьюторинг окрім академічної спрямованості включає у себе процеси, що сприяють розвитку в учнів особистісних та соціальних вмінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєнко Т.Ф. Концепції та моделі соціально-педагогічної підтримки учнівської молоді у зарубіжному досвіді. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. Інститут проблем виховання НАПН України. Вип. 21. Кн. 1. Київ, 2017. С. 33–47.

2. Швець Т. Е. Аналіз понять «тьютор» і «тьюторинг» у вітчизняному та зарубіжному освітньо-науковому просторі. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2022. (2). С. 56–65.
3. District Policy Exemplar: Academic Support. URL: <https://www.greatschoolspartnership.org/proficiency-based-learning/state-local-policies/exemplar-academic-support-policy/> (дата звернення: 13.02.2023).
4. Effective Personal Tutoring in Higher Education. Lochtie D., McIntosh E., Stork A. and Walker B. W. St Albans : Critical Publishing Ltd. 2018. 240 p.
5. Effective Practices for Online Tutoring. The Academic Senate for Community Colleges, 2019. URL: [https://www.asccc.org/sites/default/files/IV.%20T.%20\(1\)%20Effective%20Practices%20for%20Online%20Tutoring%20\(1\).pdf](https://www.asccc.org/sites/default/files/IV.%20T.%20(1)%20Effective%20Practices%20for%20Online%20Tutoring%20(1).pdf) (дата звернення 25.04.2022).
6. Hipolito-Delgado C. P, Porras L-E., Stickney D., Kirshner B. Advocating for Students During Distance Learning: The Role of the School Counselor. *Professional School Counseling*, 2021. V. 24
7. Falchikov N. Learning Together: Peer Tutoring in Higher Education. London (UK). Taylor&Francis Ltd. 2002. P. 334.
8. O'Briant, Erin Quinn. Be a Great Tutor: the inspiring guide to tutoring all ages. Roxby Media Limited (US). 2011. S. 112.
9. Peterson R. L., O'Connor A., Strawhun J. Academy support. Strategy Brief. Lincoln, NE: Student Engagement Project, University of Nebraska-Lincoln and the Nebraska Department of Education, 2014. 9 c.
10. Poradnik tutora szkolnego (red. Piotr Nita) URL: <http://www.tutoringszkolny.pl/> (дата звернення: 21.01.2022).
11. School counseling, a best practices report Prepared for Utah Leading through Effective, Actionable, and Dynamic Education. Hanover Research, 2019. URL: <https://www.schools.utah.gov/file/2e5d249f-1b6c-473d-8a5f-8364a0ce49c9> (дата звернення: 25.04.2022).

REFERENCES

1. Aliksieienko T. F. (2017) Kontseptsii ta modeli sotsialno-pedahohichnoi pidtrymky uchnivskoi molodi u zarubizhnomu dosvidi [Concepts and models of socio-pedagogical support of student youth in foreign experience]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi : zb. nauk. prats. Instytut problem vykhovannia NAPN Ukrainy*. Vyp. 21. Kn. 1. Kyiv. S. 33–47. [in Ukrainian].
2. Shvets T. E. Analiz poniat «tutor» i «tutorynh» u vitchyznianomu ta zarubizhnomu osvithno-naukovomu prostori [Analysis of the concepts of “tutor” and “tutoring” in the domestic and foreign educational space]. *Akademichni studii. Seriya «Pedahohika»*. 2022. (2). S. 56–65. [in Ukrainian]
3. Effective Personal Tutoring in Higher Education (2018) Lochtie D., McIntosh E., Stork A. and Walker B. W. St Albans : Critical Publishing Ltd. 240 p.
4. District Policy Exemplar: Academic Support. URL: <https://www.greatschoolspartnership.org/proficiency-based-learning/state-local-policies/exemplar-academic-support-policy/> (data zvernennia: 13.02.2023).
5. Effective Practices for Online Tutoring (2019) The Academic Senate for Community Colleges. URL: [https://www.asccc.org/sites/default/files/IV.%20T.%20\(1\)%20Effective%20Practices%20for%20Online%20Tutoring%20\(1\).pdf](https://www.asccc.org/sites/default/files/IV.%20T.%20(1)%20Effective%20Practices%20for%20Online%20Tutoring%20(1).pdf) (data zvernennia: 25.04.2022).
6. Hipolito-Delgado C. P, Porras L-E., Stickney D., Kirshner B. (2021) Advocating for Students During Distance Learning: The Role of the School Counselor. *Professional School Counseling*. V. 24. P. 1–10.
7. Falchikov N. (2002) Learning Together: Peer Tutoring in Higher Education. London (UK). Taylor&Francis Ltd. P. 334.
8. O'Briant, Erin Quinn. (2011) Be a Great Tutor: the inspiring guide to tutoring all ages. Roxby Media Limited (US). S. 112.
9. Peterson R. L., O'Connor A., Strawhun J. (2014) Academy support. Strategy Brief. Lincoln, NE: Student Engagement Project, University of Nebraska-Lincoln and the Nebraska Department of Education. 9 p.
10. Poradnik tutora szkolnego (2018) [A school tutor's guide] (red. Piotr Nita) URL: <http://www.tutoringszkolny.pl/> (data zvernennia: 21.01.2022). [in Polish].
11. School counseling, a best practices report Prepared for Utah Leading through Effective, Actionable, and Dynamic Education (2019). Hanover Research. URL: <https://www.schools.utah.gov/file/2e5d249f-1b6c-473d-8a5f-8364a0ce49c9> (data zvernennia: 25.04.2022).